

Значення нематематичного моделювання для соціального проектування є надзвичайно великим. Модель дозволяє не лише прийняти ефективне управлінське рішення, але і змоделювати конфліктні ситуації, вірогідні при прийнятті рішення, і способи досягнення згоди.

Фактично моделюванням є будь-які різновиди ділових ігор. Деякі з вітчизняних розробок у цій галузі ("інноваційні ігри" за методикою В.С. Дудченко, "ансамблеві ігри" за методикою Ю.Д. Красовського) можуть бути успішно застосовані в соціальному проектуванні саме з позицій розробки різних прогнозних моделей.

Розглянемо експертизу як спосіб соціального прогнозування. Особливим способом прогнозування є експертиза. У соціальному проектуванні вона застосовується не лише для вирішення завдань прогнозного обґрунтування, але і всюди, де доводиться займатися питаннями з низьким рівнем визначеності параметрів, які підлягають вивченню.

Соціальний проект піддається експертизі під час усієї його розробки та здійснення.

Таким чином, на основі теоретичного аналізу психологічної, соціальної та педагогічної літератури встановлено:

1. Соціальне проектування - одна зі складових прогнозування, що сприяє сучасній організації суспільного життя і управління суспільством.
2. Соціальне прогнозування та соціальна діагностика забезпечують концептуальну основу соціального управління. Реалізація соціальних проектів відображена в організаційно-управлінському аспекті. Для управління соціальним проектом використовують комбінацію типів управлінських структур: функціонального, матричного та проектного управління.

Отже, прогнозування як складова управлінської культури в соціальному проектуванні є важливим інструментом удосконалення соціальної політики держави, тому проблема прогнозу соціальних проектів набуває все більшого вивчення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Современное социальное управление: курс лекций / В.Н. Иванов, В.И. Патрушев, А.О. Доронин и др. - М., 2000. - С. 91 – 107.
2. Луков В.А. Социальное проектирование: учеб. пособие/ Луков В.А. - М.: Издательство МГУ: Флинта, 2007, - 240 с.
3. Лейбин В.М. Модели мира и образ человека: Критический анализ идей Римского клуба/ Лейбин В.М. - М.: Политиздат, 1982. - С. 14 – 15.
4. Бестужев - Лада И.В. Нормативное социальное прогнозирование: возможные пути реализации целей общества/ Бестужев - Лада И.В. - М: Наука, 1987. - С. 57 - 62.
5. Красовский Ю.Д. Сценарии организационного консультирования/ Красовский Ю.Д. - М.: ОАО Типография "Новости", 2000. - 366 с.

УДК 37.017.5 – 057.87(477)

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКИХ СТУДЕНТІВ

Васильченко О.І., викладач

Запорізький національний університет

У статті проаналізований зарубіжний досвід формування гендерної культури студентів університету. Визначені шляхи формування гендерної культури студентів вищими навчальними закладами країнами пострадянського простору та країн дальнього зарубіжжя.

Ключові слова : гендерна рівність гендерна культура, гендерний центр, схема-програма.

Васильченко Е.И. ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ГЕНДЕРНОЙ КУЛЬТУРЫ УКРАИНСКИХ СТУДЕНТОВ / Запорожский национальный университет, Украина.

В статье проанализирован зарубежный опыт формирования гендерной культуры студентов университета как условие достижения гендерного равенства в обществе. Обозначены способы формирования гендерной культуры студентов высшими учебными заведениями постсоветских стран и странами дальнего зарубежья.

Ключевые слова: гендерное равенство, гендерная культура, гендерный центр, схема-программа.

Vasilchenko E.I. FOREIGN EXPERIENCE AS MEANS OF IMPROVING OF FORMATION OF UKRANIAN STUDENTS GENDER CULTURE / Zaporizhzhya National University, Ukraine.

Foreign experience of formation of university students' gender culture as condition to provide gender equality in society is considered in the article It is determined means of forming students gender culture at the universities of post-soviet countries and others.

Key words: gender equality, gender culture, gender centre, scheme.

Прийняття Україною європейських цінностей передбачає реалізацію принципів гендерної рівності у всіх сферах життя, забезпечення рівного доступу обох статей до освітніх, виробничих, культурних ресурсів тощо. Для України особливого значення набуває питання зарубіжного досвіду формування гендерної культури студентів в університетах країн сучасних демократій, тому що ці країни відзначаються високим рівнем активності жіноцтва у суспільному житті.

У численних працях українських і зарубіжних учених більшою чи меншою мірою висвітлена освітня проблематика гендеру, а саме формування гендерної педагогіки (В. Кравець, Л. Штильова); гендерні аспекти навчання і виховання учнів (Т. Голованова, Н. Кутова, О. Петренко,); гендерна соціалізація молоді (С. Харченко), гендерна рівність у шкільній освіті (Т. Говорун); рівні можливості у суспільстві (Ш. Берн, І. Кон, Л. Міщик); формування гендерної культури молоді (О. Кізь, О. Кікінежді); гендерні стереотипи поведінки хлопців та дівчат у сучасній школі (С. Вихор, Л. Кобелянська).

Узагальнення досвідних аспектів формування гендерної культури студентів університету в нашій роботі та викладені в ній рекомендації щодо застосування в українському освітньому просторі кращих гендерноорієнтованих технологій, сприятиме збереженню напрямків реформування вітчизняної вищої освіти з тенденціями її світового, насамперед європейського, розвитку.

З цього приводу Т.П. Голованова висловлює цікаві міркування, які дають змогу зрозуміти деякі особливості вивчення зарубіжного досвіду формування гендерної культури студентської молоді. На її думку, «прагнення України інтегруватись в європейську та світову спільноту потребує не тільки врахування сучасної світової думки щодо рівних прав і можливостей, природа яких для українського суспільства має не тільки збігатися з критеріями цілісності, а й враховувати власні історичні, політичні та соціокультурні особливості гендерної культури та будуватися на основі існуючих потреб українських жінок і чоловіків» [2, 191].

Отже, метою статті є аналіз та опис досвіду формування гендерної культури студентів у зарубіжних вищих навчальних закладах як чинника інтенсифікації реалізації гендерного підходу в вітчизняну систему вищої освіти, яке в Україні з різних причин розгортається надто повільно.

Зарубіжний досвід формування гендерної культури вищими навчальними закладами можна розглядати у двох напрямках: формування гендерної культури в країнах пострадянського простору і країнах дальнього зарубіжжя.

Серед російських вчених, які на початку 1990-х років почали досліджувати гендерну концепцію, були представники педагогічної науки – викладачі педагогічних університетів (І. Кльоцина, Л. Попова, Н. Радіна, Л. Штильова) [1].

Важливий внесок у розробку концепції гендерного підходу в педагогічній освіті на пострадянському просторі зробили О. Вороніна (проблеми розробки теорії та методології гендерних досліджень, визначення їх місця в системі підготовки студентів), Л. Штильова (розробка методичних програм для вчителів з питань упровадження гендерної освіти та виховання в середній школі), І. Кльоцина (шляхи гендерної соціалізації особистості з урахуванням вікових особливостей, розробка практикуму з гендерної проблематики для студентів з метою подолання гендерних стереотипів). Гендерний підхід при підготовці майбутніх вчителів, урахований у роботах С. Матюшкової, Н. Гендерник, Л. Шолохової, М. Поливяної, О. Шнирової [5].

У багатьох вищих навчальних закладах Росії існують спеціалізовані навчальні гендерні курси, або ця тематика входить до змісту загальних навчальних програм з соціології, антропології, філософії, лінгвістики, історії, психології тощо. Так, наприклад, відбулася розробка і впровадження в навчальних процес таких авторських навчальних курсів, як: «Гендерні теорії в сучасному світі: міждисциплінарний підхід» (О. Вороніна, МГУ ім. М.В. Ломоносова, Московська школа соціальних і економічних наук), «Гендерні практики і гендерні стереотипи» (Т. Барчунова, Новосибірський державний університет);

«Природа жінки як філософська проблема» (Г. Брандт, Уральський державний технічний університет); «Психологія гендерних відносин» (І. Кльоцина, Російський державний педагогічний університет ім. О.І. Герцена), «Жінка і ЗМІ» (Н. Ажгихіна, МГУ ім. М.В. Ломоносова), «Російська філософія жіночості XI-XX століття» (О. Рябов, Іванівський державний університет); «Гендерні аспекти економічної поведінки» (О. Мезенцева, Вища школа економіки), «Елементи гендерного аналізу в літературі і лінгвістиці» (Т. Гречушнікова, Тверський державний університет); «Російські гендерні відносини і якісні методи в гендерних дослідженнях» (О. Здравомислова, А. Тьомкіна, Європейський університет в Санкт-Петербурзі) тощо [4, 25].

Активно працюють: Центр гендерних досліджень в місті Іваново – керівник О. Шнирова, лабораторія гендерних досліджень Московського державного лінгвістичного університету, Тверський центр жіночої історії та гендерних досліджень в Тверському державному університеті. Московський центр гендерних досліджень, який був створений жінками-науковцями, щорічно проводить освітні програми в партнерстві з Тверським державним університетом, Самарським університетом і університетом Ростова-на-Дону. З метою інтеграції гендерного підходу в процес підготовки спеціалістів у вищих навчальних закладах Московським центром гендерних досліджень була проведена гендерна експертиза підручників для ВНЗ, створені Інтернет-школи з метою підвищення кваліфікації в області гендерних досліджень для викладачів ВНЗ [3].

Як відзначає російська дослідниця Л.В. Штильова, у педагогічних вищих навчальних закладах збільшується кількість курсових, дипломних робіт з гендерних аспектів освіти, навчання і виховання [1].

Отже, аналіз наукової літератури, офіційних сайтів російських ВНЗ показав, що питання формування гендерної культури знаходять відображення в системі підготовки студентів вищих навчальних закладів шляхом:

- впровадження гендерної проблематики у викладання гуманітарних дисциплін;
- розробки нових спецкурсів з гендерних питань з урахуванням спеціальності студентів;
- видання підручників і навчальних посібників з гендерної проблематики;
- формування електронно-освітньої системи освіти (Інтернет-школи, сайти з гендерних досліджень);
- створення Гендерних центрів, лабораторій при підтримці ВНЗ;
- роботи науково-практичних конференцій, семінарів, симпозіумів з питань гендеру;
- виконання наукових гендерних досліджень у ВНЗ;
- створення літніх шкіл з залученням викладачів ВНЗ.

Гендерна освіта у вищій школі Казахстану не є такою поширеною як в Україні та Росії. Офіційно гендерна освіта почалась у 1999 році, коли за словами казахської вченої С.Шакірової, вона розпочала викладання першого в Середній Азії інституційного курсу «Теорія гендеру» в Алмаатинському державному університеті імені Абая. У Казахстанському національному університеті імені аль-Фарбі відбувається впровадження та читання таких курсів як «Соціологія гендеру», «Гендерні аспекти трудових відносин», «Фемінологія» (автор Н. Шеденова); тренінг «Розвиток гендерної чуйності» (автор С. Шакірова). У Євразійському інституті ринку – спецкурс «Теорія гендеру» (автор С. Шакірова).

М. Сеїтова і Л. Шакірова започаткували Центр гендерних досліджень при Казахстанському інституті стратегічних досліджень. Центр гендерної освіти заснований при Казахстанському національному університеті імені аль-Фарбі [7].

Отже, серед стратегічних напрямків формування гендерної культури студентів вищих навчальних закладів Казахстану головними є:

- впровадження авторських курсів, спецкурсів з гендерних питань у зміст дисциплін вищих навчальних закладів;
- створення Центрів гендерних досліджень;
- проведення студентських конференцій;
- розробка наукових досліджень з гендерної проблематики в соціальних і гуманітарних науках, захист дисертацій;
- організація літніх шкіл для викладачів вищої школи Центральної Азії.

Формування гендерної культури в країні Білорусь забезпечується затвердженням Національного плану щодо забезпечення гендерної рівності на 2008-2010 роки. У 1992 році в Мінську було створено приватний навчальний заклад «Європейський гуманітарний університет», при якому працює Центр гендерних досліджень під керівництвом О. Гапової. Метою центру є впровадження гендерних досліджень в академічне середовище, тобто в навчальні програми, створення умов для наукового обговорення гендерних проблем на пострадянському просторі. Магістерська програма з гендерних досліджень для громадян Білорусі і СНД, яка проводиться Центром гендерних досліджень, орієнтована на молодих дослідників, які намагаються використовувати отримані знання з гендеру у своїх

дослідженнях. Програма називається «Гендер. Культура. Суспільство» за спеціалізацію «Гендерні дослідження» (автор О. Гапова). Директором магістерської програми Центру є А. Усманова.

Цікавим, на нашу думку, є досвід Білорусі щодо заснування єдиного в СНД вищого навчального закладу тільки для жінок – жіночий інститут «Енвіла» під керівництвом Л. Черепанової.

Модель жіночої освіти інституту орієнтовна на поєднання високопрофесійної підготовки, гендерного навчання і розвитку лідерського потенціалу жінки. Реалізація моделі гендерної освіти інституту забезпечується у двох напрямках:

- впровадження в професійну освіту спеціальних предметів, які дозволяють студенткам отримати додаткову кваліфікацію;
- включення гендерного компоненту в цикли загальноосвітніх і спеціальних дисциплін [6].

Усі загальногуманітарні дисципліни містять гендерний аспект для формування гендерної чутливості. У загально-гуманітарну підготовку включені курси: «Соціологія статі», «Історія фемінізму (соціологія), «Метафізика статі в релігійних системах» (філософія), «Жінка і політика» (політологія), «Жінка в контексті культури» (культурологія), «Гендерний аспект історії Білорусі» (білорусоведення). Викладачі і студентки беруть участь в спеціальних дослідницьких проєктах. Інститут реалізує свою освітню стратегію, виходячи з ідеї розуміння гендерного балансу в розподілі та виконанні соціальних ролей. При жіночому інституті створено Мінський центр гендерних досліджень, у межах якого розробляється науково-дослідницька тема «Забезпечення гендерної рівності в освіті» [6].

Отже, формування гендерної культури в академічному середовищі Білорусі забезпечується шляхом:

- впровадження гендерної проблематики в зміст загально-гуманітарних дисциплін ВНЗ;
- організації Центру гендерних досліджень у Європейському гуманітарному університеті;
- видання статей, збірників, журналу з гендерних досліджень в Інтернеті.

Таким чином, аналіз питання щодо формування гендерної культури у вищих навчальних закладах на території пострадянського простору дозволяє зробити висновок, що найбільш поширеними формами є:

1. Розробка авторських спецкурсів, курсів з гендерних досліджень.
2. Впровадження гендерного компоненту в зміст навчальних дисциплін.
3. Видання підручників і навчальних посібників з гендерної проблематики.
4. Проведення науково-практичних конференцій, семінарів, круглих столів з гендерних питань.
5. Створення Гендерних центрів, лабораторій при ВНЗ.
6. Розробка наукових досліджень з гендерної проблематики.
7. Створення літніх шкіл.
8. Розміщення публікацій з гендерних досліджень в Інтернеті.

Робота вищих навчальних закладів країн СНД і Центрив гендерних досліджень характеризуються спільною діяльністю, створенням загальних проєктів.

Вищим навчальним закладам країн дальнього зарубіжжя належить важлива роль у впровадженні ідей гендерної рівності в різні сфери суспільства. Розробка соціальних проєктів з проблем гендеру розпочалася в Гарвардському університеті (США), коли факультет державного управління ім. Д. Кеннеді розпочав спільно з університетською програмою Великобританії реалізацію наукового проєкту «Планування розвитку. Жінка у розвитку» [8, 162].

У межах університету Оксфорд, Велика Британія, розроблена та впроваджена в навчально-виховний процес Схема-програма гендерної рівності на 2007-2010 роки.

Схема-програма розроблена з метою забезпечення рівних можливостей чоловіків і жінок, які працюють, навчаються, збираються навчатися або працювати в університеті.

Головними цілями Схеми-програми є:

Заохочення жінок до того, щоб вони претендували на отримання академічних посад.

1. Визнаючи факт недостатньої презентації жінок на керівних посадах вищого навчального закладу, було створено Товариство з розвитку кар'єри. Пілотні програми на факультеті математики, фізики і природознавчих наук проводять зустрічі для тих, хто хоче отримати посаду або з'ясувати механізм звернення за посадою.

2. Продовження дослідження щодо гендерного «розриву» під час складання випускних екзаменів з визначених дисциплін.

З метою визначення впливу гендеру на успішність студентів, в університеті проводиться наукове дослідження і готуються рекомендації про те, як краще підготуватися до випускних екзаменів.

3. Залучення жінок до процесу прийняття рішень.

Розроблена Програма розвитку академічного лідерства, яка спрямована на жінок і етнічну меншість, з метою створення фонду, до складу якого входять різні підготовлені кандидати на отримання керівних посад університету.

4. Формування університетської структури з питань контролю та провадження гендерної рівності в навчальному закладі.

Впровадження політики інтеграції гендерної рівності в освітній простір університету відбувається шляхом реалізації цілей Схеми-програми на факультетах, підрозділах, де визначені відповідальні за моніторинг та впровадження стратегії щодо гендерної рівності. Здійснюється робота з метою інформування щодо процедури подавання скарги на факти домагання. В університеті відбувається аудит зарплатні з метою виявлення гендерного «розриву» [11].

При факультеті Міжнародного розвитку Оксфордського університету створено Центр гендерних досліджень. Працівники центру проводять багатодисциплінарне дослідження гендеру, яке поєднується з соціальною антропологією, історією, літературою, законодавством, соціологією і політикою.

Аналогічним є вирішення питання щодо формування гендерної культури в університетах Ессекс, Сасекс, Лідс, Велика Британія. У межах університетів розроблена та впроваджується Схеми-програма з забезпечення гендерної рівності. Схеми-програма є результатом широкого консультування зі студентами і штатом співробітників і визначає заходи, які спрямовані на викоренення дискримінації за статтю, сексуальних домагань.

Університети пропонують тренінг «Рівність і різність» за такими темами:

- рівні можливості і різні компетентності;
- прийом студентів;
- робота з іноземними студентами;
- інформація щодо домагань;
- робота зі студентами та співробітниками з обмеженими можливостями тощо [12].

В університеті Сасекс при факультеті соціології працює Центр гендерних досліджень, який охоплює широке коло гендерних питань. Більшість з них є міждисциплінарними. Серед головних сфер дослідження такі питання, як:

- гендер і громадянство;
- сексуальне насильство;
- гендер, нація, ідентичність;
- гендер, ЗМІ і нові технології;
- феміністська соціальна та політична теорія;
- феміністський рух;
- маскулінізм;
- вища освіта [13].

При університеті Лідс, Велика Британія, працює Центр міждисциплінарних гендерних досліджень, у складі якого більше 170 науковців з таких сфер, як медицина, соціальні науки, мистецтво, гуманітарні дисципліни. У центрі відбувається наукове дослідження питань раси, маскуліності, сексуальності, гомосексуалізму, транссексуалізму.

Гендерні дослідження вивчають динаміку відносин між чоловіком і жінкою в минулому, теперішньому і майбутньому часах.

Робота в центрі відбувається за таким напрямками:

- гендерні дослідження;
- теорія сексуальності і гомосексуальності (транссексуальності);
- гендер і культура;
- гендер і менеджмент.

Навчання проводиться і для студентів, і для тих, хто закінчив навчальні заклади [14].

Університет в Осло один з найбільших і найстаріших університетів вищої освіти в Норвегії. З 1986 року в університеті існує Центр гендерних досліджень. Стратегічними цілями Центру є:

- проведення досліджень з гендерних питань у міждисциплінарному контексті;
- впровадження феміністичних і гендерних досліджень через семінари, збори, конференції;
- поширення досліджень з гендерних питань в університеті і в суспільстві.

Центр пропонує курси за програмою бакалавра – «Гендер, фемінізм і рівність» у співпраці з факультетами і відділами університету та впроваджує наукові проекти з проблем гендеру. Кожний проект знаходиться під керівництвом викладача-професора і поділяється на підпроекти [15].

Університет Гарвард, США, пропонує навчання за таким напрямком, як «Жінки, гендер і сексуальність». У межах курсу здійснюються міждисциплінарні гендерні дослідження [10].

Університет Толедо, США, пропонує програми, курси з Жіночих питань та гендерних досліджень з проблем:

- фемінізм;
- конструкція гендеру в США;
- гомосексуалізм (транссексуалізм);
- сімейне насильство через коло життя;
- гендер, стать і різниця;
- жіночі ролі;
- жінки в американській політиці;
- раса, клас і гендер;
- питання лесбійства, транссексуалів, гомосексуалів, бісексуалів;
- жінки і література тощо [16].

У межах університету Чикаго, США, у 1996 році створений Центр гендерних досліджень. Його робота сконцентрована на питаннях гендеру, сексуальності, фемінізму, гомосексуалізму, лесбійства. Центр надає можливість проводити курси з гендерних питань та сексуальності. Курси включають вивчення, з гендерної точки зору, літератури, історії, соціології, антропології, ЗМІ, телебачення, законодавство, медицину та інші дисципліни. Завданням центру є постійне розширення участі співробітників, факультетів, студентів в роботі центру.

Гендерний центр надає можливість студентам виробити план наукового дослідження. План дослідження розробляється студентами за допомогою Консультанта з гендерних досліджень згідно з індивідуальними інтересами тих, хто навчається.

Центр пропонує два головні напрямки роботи для студентів:

- міждисциплінарні дослідження гендеру і сексуальності (шлях А);
- дослідження в рамках однієї дисципліни, таких як історичні, англійські, політичні науки (шлях Б) [9].

Отже, аналіз питання щодо формування гендерної культури у вищих навчальних закладах країн дальнього зарубіжжя показав, що університети є головними чинниками впровадження цінностей гендерної культури серед студентів, співробітників.

Найбільш поширеними формами роботи є:

- розробка та впровадження Схем-програм з гендерної рівності (Велика Британія);
- створення Гендерних центрів (Велика Британія, Норвегія, США);
- створення факультетів, курсів з метою дослідження жіночих питань, секс-меншості (Велика Британія, Норвегія, США).

Водночас проведений аналіз зарубіжного досвіду формування гендерної культури не вичерпує усієї повноти висвітлення цього питання у зв'язку з високим ступенем розробленості і поширеності теми гендеру в країнах дальнього зарубіжжя.

Отже, аналіз зарубіжних джерел показав існування різноманітних шляхів та засобів формування гендерної культури студентів університету. Перспективним, на нашу думку, є знаходження та використання у вітчизняному освітньому просторі найбільш ефективних шляхів формування гендерної культури студентів університету.

Здійснене в дослідженні вивчення зарубіжного досвіду дало змогу виокремити ті його позитивні аспекти, які, на нашу думку, сприятимуть активнішому поширенню гендерного підходу до виховання студентської молоді в Україні. В українських вищих навчальних закладах, зважаючи на вікові особливості студентів, доцільно: а) на 1-2 курсах обговорювати зі студентами певні гендерні питання на заняттях з англійської мови професійного спрямування; застосовувати у виховній роботі прийом колажу, гендерні ігри, бесіди; б) у вищих навчальних закладах варто проводити конференції, конкурси (написання есе, міні-творів), реалізовувати дослідницькі проекти з метою пропагування рівних можливостей хлопців та дівчат, пом'якшення гендерних стереотипів; важливо використовувати різноманітні виховні методи (діалог студент/студентка – викладач, бесіда, дискусія, тренінг, метод проекту, наратив, рольові ігри, колаж), а також розвивати стратегії запобігання та усунення конфліктів, створювати інтернет-сторінки, веб-сайти з гендерної проблематики. Крім цього, а) гендерно спрямовувати гурткову роботу, запроваджувати проекти, які розширюють співпрацю вищих навчальних закладів із громадськими організаціями; б) постійно поглиблювати гендерну компетентність викладачів внаслідок необхідної умови формування у молодого покоління гендерної культури; в) враховувати гендерний

компонент при складанні навчально-виховних планів, програм тощо, а також у процесі організації позааудиторних виховних заходів. Вагомим чинником ефективності формування гендерної культури має стати контроль керівництва вищого навчального закладу за його послідовним впровадженням.

Перспективу подальшого вивчення цієї актуальної проблематики вбачаємо в дослідженні гендерного підходу в системі соціально-педагогічної роботи зі студентами, залученні засобів масової інформації на допомогу вищим навчальним закладам.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гендер как инструмент познания и преобразования общества / Ред.-сост. Е.А.Баллаева, О.А.Воронина, Л.Г.Луныкова. М., 2006. - 304 с.
2. Голованова Т. П. Теорія і практика формування гендерної рівності студентської молоді : [монографія] / Т. П. Голованова. – Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2007. – 338с.
3. Учебно-методические материалы. Авторские разработки программ по гендерному образованию / Сост. О.А.Воронина и др. – М.: МЦГИ, 2000. – 178 с.
4. Хоткина З.А. Гендерным исследованиям в России – десять лет/ Хоткина З.А. //Общественные науки и современность. – 2000. – № 4. – С. 21 - 26.
5. Цокур О. С. Основи гендерного виховання / О. С. Цокур, І. В. Іванова // Хрестоматія навчальних програм з проблем гендерного розвитку. – К. : Фоліант, 2004. – С. 147-170.
6. Черепанова Л. Женское образование: проблемы и перспективы Минский гендерный центр – Журнал «Иной взгляд» № 1 , март 2000. [Електронний ресурс].- Режим доступу до журн.: [http // envila.iatp.by/g_centre/journal.html](http://envila.iatp.by/g_centre/journal.html)
7. Шакирова С. Невыносимая легкость бытия (размышления о внедрении гендерных ресурсов) / Gross Vita. ГИАЦ Выпуск № 1. [Електронний ресурс].- Режим доступу до журн.: [http://www giacgender.narod.ru/n1m2.htm](http://www.giacgender.narod.ru/n1m2.htm)
8. Шевченко Н.В. Гендерний вимір світової політики у «Пакті розвитку тисячоліття» (2000-2015 рр.) та завдання утвердження в Україні паритетної демократії/ Н.В. Шевченко // Наукові праці. Політичні науки. Видання ЧДУ імені Петра Могили / За ред. Клименко Л. П. – 2007. - Т. 69. - Вип. 56. - С. 159-166.
9. University of Chicago. The Center for Gender Studies.[http:// genderstudies.uchicago.edu/](http://genderstudies.uchicago.edu/)
10. Harvard University (MA) – Studies of Women and Sexuality [http // www.fas.harvard.edu/~wgs/](http://www.fas.harvard.edu/~wgs/)
11. University of Oxford Diversity & Equal Opportunities, Gender Equality Scheme, 2007-2010, University of Oxford. <http://www.admin.ox.ac.uk/eop/gender/ges.shtml>
12. University of Essex. Gender Equality Scheme. 2008. <http://www.essex.ac.uk/eo/codespolicies/GES08EADC07.doc>
13. University of Sussex. Gender Equality Scheme. [http // www.sussex.ac.uk/equalities/1-3-7.html](http://www.sussex.ac.uk/equalities/1-3-7.html)
14. University of Leeds. Gender Equality Scheme. 2008. [http: // www.equality.leeds.ac.uk/ed/policy/gender-equality-scheme](http://www.equality.leeds.ac.uk/ed/policy/gender-equality-scheme)
15. University of Oslo. Center for Gender Research. [http: // www.sfk.uio.no/English/frontpage.html](http://www.sfk.uio.no/English/frontpage.html)
16. University of Toledo: Women's and Gender Studies at UT [http: // www.utoledo.edu/as/wgst/](http://www.utoledo.edu/as/wgst/)

УДК 37.013: 372.31

РОЛЬ САМОВРЯДУВАННЯ В СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТІВ У ВНЗ

Веретенко Т.Г., к.пед.н., доцент, Шеїна Л.О., здобувач

Київський міський педагогічний університет ім. Бориса Грінченка

Стаття висвітлює роль самоврядування в процесі соціалізації молоді у ВНЗ. Розкриваються передумови проведення педагогічного експерименту та подається аналіз його результатів.
Ключові слова: соціалізація, студентське самоврядування.